

גליון 231

פרשת שלח - הציצית והמרגלים

הרב אמיר דומן – הישיבה הגבוהה "מעלה אליהו" ת"א ת"ו

אחד מחברי לספסל הלימודים הביע לפניי, לפני שנים רבות, את מורת רוחו מן העובדה כי לגבי פרשת "שלח", עוסקים הדרשנים והדרשות דווקא בפרשת המרגלים, כאילו היא ורק היא קיימת. כביכול, לציבור הציוני-דתי, רבותיו ודרשניו, יש העדפה מוחלטת לסוגיית ירושת הארץ וההתמודדות עם גילויי החולשה שבה, על פני כל סוגיה כביכול 'מתחרה'.

"למה אין מוצאים אנו דבר-תורה על... מצוות הציצית?" הוא התריס, "האם משום זה שאין בה אקטואליה?"

עברו שנים, וכמעט אין לנו דבר אקטואלי מן הציצית. שהרי אין לנו מצוות רבות הכוללות בציווין גם את כוונת רצון ד' בהן. מן המפורסמות בהן השבת, חג הפסח, כיבוד הורים. והנה גם במצוות הציצית נכתב תפקידה בצידה: "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ד', ועשיתם אותם, ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם... והייתם קדושים לאלוקיכם"¹.

הראיה מעוררת זכירה, הזיכרון מביא לעשייה. וחלילה, על דרך השלילה: הראיה מעוררת חמדת הלב, והזנות המעשית נעשית קרובה מתמיד. הכל מתחיל מכוח הראיה, "הטובה היא, אם רעה"².

גם המרגלים הצטוו על ידי משה רבנו: "וראיתם את הארץ מה היא"³. מה ראו – או לא ראו – יהושע וכלב, שלא ראו השאר? הרי הנתונים אינם שונים, רק הפרשנות. ומה גרם להבדל בפרשנות? הגישה הבסיסית.

מין הרב קוק צ"ל מבאר את דברי חכמים במסכת ברכות: "אורח טוב מהו אומר? כל מה שעשה בעל הבית לא עשה אלא בשבילי... אורח רע מהו אומר? כל מה שעשה בעל הבית לא עשה אלא בשביל בני ביתו..."⁴.

הרב צ"ל מסביר כי ההבדל בין 'האורחים' בעולמו של הקב"ה ובין מראית העין שלהם, מתחיל מהראיה הפנימית בה האדם רואה את עצמו: איך הוא היה מתנהג בתור 'מארח'. ומהו האופן בו הוא רואה ומעריך את עצמו, יקבע במידה עצומה את גישתו הכללית, כך הוא יעריך את כל ה'מארחים' בהם יפגוש בחייו, כולל את הקב"ה, בעל הבירה עצמו.

אילו למרגלים היתה ציצית, האם היו מדברים טוב על הארץ, ועל ד' אלוקי הארץ? אולי, אם כי קורח, "גיבורה" של הפרשה הבאה, מינף את הציצית עצמה לרע לו ולעולם. אבל אכן דסגינן בשלימותא, עלינו נאמר: "תומת ישרים תנחם"⁵. הציצית, כמצוה וכעיקרון חיים, בונות בישראל את היכולת והרצון הפנימי "לראות בטוב ד"⁶, לראות את טוב ד' שבנו, ולתרגם אותו למעשה. ומאידך, להיזהר מראיה חיצונית שמתרכזת בטפל ומעצימה אותו לריק ולתוהו. "והייתם קדושים לאלוקיכם... אני ד' אלוקיכם"⁷.

¹ במדבר פרק טו, לט-מ

² שם, פרק יג, יט

³ שם, שם יח

⁴ ברכות דף נח, א. עין איה שם ט, רפז

⁵ על פי מסכת שבת פח, ב

⁶ תהלים פרק כז, יג

⁷ במדבר פרק טו, מ-מא